

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Божидар Ангелов член на научното жури относно процедура за академичната длъжност „професор“ по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3.

Педагогика на обучението по научна специалност „Педагогика на обучение по чужд език /английски език /“, обявен в Държавен вестник - бр. 41/ 01-06-2012, с кандидат Тодор Крумов Шопов, доцент във ФКНФ на СУ „Св. Климент Охридски“

Определено считам, че не е необходимо в едно становище да анализирам цялостната научна продукция, след доцентурата, на доц. д-р Т.Шопов – статии в специализирана научна периодика (11), статии в сборници, предговори на книги (26), монографии (9), учебник за ВУ (2), Учебни пособия (5), превод на книги (17), превод на статии (2), съставителство (3) и т.н. За мен е по-важно да акцентирам главно върху списъка на публикациите представени за участие в конкурса и то главно по посока на съвместни, сходни научни проблеми. Ето и списъка на публикациите, представени за участие в конкурса:

1. Шопов, Т., 2011, Говорят на други езици. Увод в педагогическата социолингвистика, София: УИ „Св. Климент Охридски“. ISBN 978-954-07-3255-8.
2. Шопов, Т., 2012, И даде човекът имена. Увод в педагогическата психолингвистика, София: УИ „Св. Климент Охридски“. ISBN 978-954-07-3308-1.
3. Шопов, Т., Х. Клайн и Т. Стегман, 2008, ЕуроКом, Седемте сита, Aachen: Shaker Verlag. ISBN 978-3-8322-7122-0; 1439-7005.
4. Shopov, T. and M. Pencheva, *Whole Language, Whole Person*, co-author, monograph in English, 100 pages, Viseu: Passagem Editores, 2001, ISBN 972-98770-0-9. (Частите на книгата са написани, както е посочено в предговора.)
5. Shopov, T., and M. Pencheva, 2003, *Understanding Babel*, Sofia: St Kliment Ohridski Press. ISBN 954-07-1778-7. (Частите на книгата са написани, както е посочено в предговора.)
6. Шопов, Т. 2008, Съвременните езици: подходи, планове, процедури, София: МВБУ, ISBN 978-954-9432-30-5.
7. Шопов, Т., 2002, Чуждоезиковата методика, София: УИ „Св. Климент Охридски“. University Library № 413, ISBN 954-07-1661-6.

Какво ми прави най-силно впечатление в тези публикации. Основно това, че за доц. д-р Т.Шопов, сигналите са знаци за комуникация: тяхната непосредствена функция е да ни уведомяват за самоличността на индивидите или на човешките групи, да предават необходимата за координацията на действията информация. Функцията на знаците обаче

може да се състои и в предоставяне на сложната действителност чрез запознаване със структурата ѝ. Всъщност всяко познание се състои именно в установяване на системата на отношенията между елементите, които образуват полето на определен опит; веднъж превърнати в предмет на наблюдение и хипотеза, тези отношения трябва да бъдат по някакъв начин обозначени. Следователно дадени модели, представени като учебни програми, които акцентират върху комуникативната компетентност придобиват характеристика на цялостен модел със следните компоненти:

1. езикова компетентност,
2. социокултурна компетентност,
3. стратегическа компетентност.

Т. Шопов счита, че в подобен модел "езиковата компетентност е способността да се разбират и съставят смислени изказвания в съответствие с правилата на даден език. Тя предполага наличие на знания за езиковата система, от една страна, и умения за адекватното ѝ използване в общуването, от друга. Така структурният и функционалният аспект на езиковата компетентност са свързани и се допълват. Структурният аспект се отнася до усвояването на знания за фонетичната (фонологичната система), лексиката, граматиката и дискурса на изучавания език. Функционалният аспект е свързан с езиковата употреба, т. е. с функциите, които езиковите форми изпълняват. Това е способността за използване на езиковите знания в устна и писмена форма за разбиране и създаване на текстове в съответствие с определени прагматични намерения на участниците в общуването" (Шопов, Т., 2002, Чуждоезиковата методика, София: УИ „Св. Климент Охридски“, University Library № 413, ISBN 954-07-1661-6.).

Т. Шопов определя социокултурната компетентност като усет към социокултурния контекст на даден език и влиянието му върху подбора на езиковите и неезиковите средства за постигане на определен комуникативен ефект. А стратегическата компетентност е способността да се използват компенсаторни стратегии за разрешаване на комуникативни проблеми, които възникват поради липса на достатъчно езикови и социокултурни знания и умения. В такава взаимовръзка се намират и масовата и художествената комуникация. Тяхното сравняване и противопоставяне могат единствено да доведат до нови възможности при разпространението на информацията в обществото.

В книгата на Тодор Шопов „Говорят на други езици. Увод в педагогическата социолингвистика, София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2011 се спазва традицията от последните години да се разглежда комуникативната компетентност на децата и учениците чрез съотнасянето на езикови и социални структури. Съвсем закономерно се изследва комуникационното поведение на децата и учениците като процес, улесняващ социализацията, граматическите модели и последствията от тях, взаимоотношението "дете-култура", овладяването на езика и

развитието на речта им. В тези анализи комуникацията и социализацията се приемат като ключови моменти при развитието на децата. Анализира се комуникационното поведение на децата и учениците от двойна перспектива – разглежда се като процес, улесняващ социализацията, и като продукт на тази социализация.

За Т.Шопов съотношението между типизираните начини за общуване чрез речевите механизми и социалния контекст води до изследване на връзката между комуникация и социализация, която на свой ред би могла да доведе до формиране у децата и учениците на т. нар. **комуникативна компетентност**. Тя пряко се свързва с определена социална ситуация, акцентирайки върху процеса на разширяване и задълбочаване на връзките на детската личност със света чрез езика. Ето защо под комуникативна компетентност обикновено се разбира способността за установяване и поддържане на необходимите контакти между отделните хора. За децата и учениците тя придобива следния вид: комплекс от общи свойства на речта, реализиращи способността не само да се формират отделни фрази, но и да се избират онези, които адекватно отразяват социалните норми на поведение в отделните актове на речевото взаимодействие.

Прави се, и то сполучлив, опит да се покаже как целите на този процес се постигат чрез специфична система, която е съобразена с изключителните потенциални възможности на децата и учениците, сензитивността на възрастовите периоди, както и с принципа на компенсация между възпитанието и възможното обучение, така че безпрепятствено да се елиминират определени отрицателни за езиковото развитие тенденции.

Връзката социокултурна среда – език предполага и връзката масова комуникация – език, което обективира, в определен контекст, един от най-важните видове социално общуване. Този определен контекст за децата и учениците е езиковата, игровата или културната среда, детерминирана от тяхното родство. Връзката “комуникация – език” опосредства процеса на взаимодействие между социалните феномени и индивидите, защото и двете съставни части на тази връзка са специализирани системи за обмен на информация между социалните структури. В книгата е обект, естествено, и по-широката обществена среда. В нея индивидите – децата и ученици, и учители – живеят със своя личен опит, ангажираност и връзки. Тук се включват всички сфери на човешката дейност, които представляват елементите на обществения живот. Така се **обръща внимание и на мястото на масовите комуникации и езика в движението на информацията и разпространението ѝ за всички сфери от обществения живот, особено в контекста на езиковата комуникация**. За да се отговори на този въпрос се прецизират основните параметри на взаимоотношението “дете – култура”, развитието на езиковата

чувствителност на децата и учениците, овладяването на определена комуникативна компетентност. Структурирани се основните параметри, които изграждат педагогическата стратегия насочена към стимулиране активността на децата и учениците, комуникативното им поведение и когнитивното им развитие. Като съществено място се отделя и на проблема за овладяването на езика и заучаването чрез наблюдение в условията на пълноценно творческо обкръжение. Ранното чуждоезиково обучение вплетено в конкретен масовокомуникационен процес може да съдейства за реализацията на този процес, особено като се има предвид, че всяка социална или игрова роля има своя езиков код.

Не случайно, се изследва и изграждането на комуникативна компетентност в сферата на чуждоезиковото обучение в неговата пряка връзка с художествената и масовата комуникация, както и необходимостта от придобиването от децата на медийна компетентност. Последната се интерпретира в естествената свързаност на различни дейности между масовите комуникации като система и изкуството като самостоятелен феномен.

Разгледани на това общосоциално равнище, проблемите възникващи от диалектичката връзка между комуникация, език, изкуство и образование, дават реална възможност, според Т.Шопов, да се изучава социалната и езикова активност на децата. Сериозният анализ на общуването с медиите предполага отчитане на своеобразната нова култура, родена от техническите нововъдения. Масовите комуникации в този нов контекст вече не противостоят на традиционната форма на съществуване на изкуството, като го превръщат в специфично условие за функционирането на медиите. Разнообразяването и увеличаващите се функции на комуникациите и изкуството ги превръща в определен социален тип система, чрез която децата овладели езиковите им кодове навлизат в другата система – системата на човешките комуникации.

Според мен повдигнатите в тези книги въпроси са изключително актуални и дори дават основание за още по-подробно разработване на специфичната научна дисциплина и съответно специалност – педагогика на масовата и художествената комуникация. Разработването и реализирането на този проект – налице е вече и първият випуск бакалаври, е свързан пряко с медийната педагогика, медийното образование и с необходимостта от получаването и на специфични познания свързани с иновационните аспекти на масовата комуникация и езика при взаимодействието с децата и учениците. В книгата се прави и анализ на възможните взаимоотношения между комуникативната компетентност на роден или чужд език, като се изпозват и особеностите на билингвизма (двуетичието). Във връзка с това е интересно следното разсъждение на Т.Шопов: "...Както много пъти

досега двуезичието... ще бъде само от полза за читателя. Това е методическо изследване на някои аспекти на теорията и практиката на обучението по...чужд език в България. Проучването има междудисциплинен характер – темите са разгледани от гледна точка на лингвистиката, психологията, педагогиката, социологията и други науки. Целта е – да се представи цялостно разбиране за учебния процес по чужд език... Изследвана е теорията и практиката в областта на методиката. Планът е да се започне с изясняване на общите философски основи на образованието, да се премине към анализ на конкретните учебни методи и да се завърши с изследване на речевото поведение на изучаващия език“ (Шопов, Т., 2002, Чуждоезиковата методика, София: УИ „Св. Климент Охридски“. University Library № 413, ISBN 954-07-1661-6.). Просто по този начин се дават насоките, методологията, идеологията на отношението към чуждоезиковата методика, които се оказват в духа на Р. Якобсон, Д. Слобин, Н. Чомски твърде универсални и перспективни по отношение на връзката между масовата комуникация и езика, между медийната компетентност и комуникативната компетентност.

Ето защо считам, че поставените в книгата на Тодор Шопов „Говорят на други езици“ въпроси са изключително актуални и дават основание за подробното разработване на тази специфична научна дисциплина, както и необходимостта от получаването на специфично познание от студентите свързани с иновационните аспекти на художествената и масовата комуникация при децата и учениците чрез създаването и реализацията на тази нова специалност, като образователен продукт или услуга. Разработването и реализирането на този проект за внедряване освен с организационната ефективност и ключовите резултати от дейността – уменията и компетентностите на бъдещите студенти е свързан, както с качеството на образованието, така също и с качеството на комуникациите и информацията, които имат първостепенно значение за ефективното постигане на резултати.

Заключение: На основата на прегледа и оценката на трудовете и цялостната академична дейност на кандидата и моите експертни компетенции, предлагам доц. д-р Тодор Шопов да бъде избран на академичната длъжност „професор“ в СУ „Св. Климент Охридски“ по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...научна специалност „Педагогика на обучение по чужд език /английски език /“.

София, 12 ноември 2011 г.

проф. д-р Божидар Ангелов